

18.9x21.78	1	6	עמוד	קרב אליך	05/08/2016	54557822-8
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260						

בונה תקשורת

סיון רהב מאיר

על צילום פנימי ומרד מסים

אינני עומד. גם על 'נח', על המבול כבר עברתי (ואולי צריך לומר הוא עבר עליי?). עכשיו אני עומד ב'לך לך'. החיים דוחפים ומאיצים: 'לך לך'...". והוא אכן הלך, והקים, וחינך ופעל רבות. אבל הקטע האישי הזה מעורר מחשבה, בעיקר בימינו. פעם הצטלמו רק לעתים רחוקות, אחת לשנה, ובכל זאת הרב נריה מביט בתצלום שלו מהשנה שעברה, ובתצלום החדש, ואז מבקש משהו אותנטי יותר מצילום חיצוני. הוא תובע מעצמו צילום פנימי, כתיבת יומן יומית שתשקף את הלך הרוח האמיתי שלו ולא רק את פרצופו כלפי חוץ. רבבות התלמידים במוסדות שהקים, מצלמים היום בממוצע מאות אלפי תמונות ביום. מה הוא היה אומר לנו בימינו על הצילום של מה שמתחולל בפנים? האם אנחנו עוסקים גם בצילום הזה?

1.

יש ביטוי כזה בחסידות: "ללכת עם התורות". כלומר, לא רק ללמוד משהו ואז לסגור את הספר ולהמשיך בחיים, אלא לקחת את התורה שלמדת אל תוך חיך, ללכת איתה. להמשיך לעבר את הרעיון בראש, להרהר, לבדוק, ולחבר בינו לבין המציאות. אז על המשקל הזה, מאז שהתחלתי לכתוב את הטור הזה שעוסק ביהדות ובמהפכה הטכנולוגית, אני "הולכת עם הנושא". חושבת על החיבור בין עולם הסלולרי והרשתות לבין עולם התורה, המצוות וההלכה. וכנראה, כשאתה כל הזמן חושב על משהו, אתה פוגש בו שוב ושוב במציאות ומגלה בו חידושים. הנה שניים כאלה.

3.

ואז הגיע פרופ' יאיר עמיחי-המבורגר. ראש המרכז לחקר הפסיכולוגיה של האינטרנט במרכז הבינתחומי בהרצליה. מאחורי התואר הארוך מסתתר יהודי נחמד ומרתק, שמדבר בגובה העיניים על העידן החדש ועל מה שהוא מחולל למוח האנושי. יצא לי לראיין אותו בימים אלה, ברדיו. לא בשידור לא שאלתי על התורה והסלולרי, אבל כן ביקשתי התייחסות ליכולת הלימוד והריכוז בתקופה הזו. פרופ' עמיחי-המבורגר סיפר שהוא מוטרד בעיקר ביחס לילדים. הם כבר נולדו לתוך העידן הזה ובעצם נולדו להיות יחצ"נים של עצמם, כהגדרתו. הם "נרקומנים של מחיאות כפיים", הוא הסביר לי, ומודדים את ערכם העצמי לפי כמות הלייקים והתגובות.

2.

התגלית הראשונה הייתה בתוך כתביו של הרב משה צבי נריה. הרב נריה, שהקים את מפעל ישיבות בני עקיבא, נחשב ל"אבי דור הכיפות הסרוגות". שמעתי פעם מפי אחד מתלמידי באתן שנים על כך שהם ראו את עצמם כדור האחרון של מניחי התפילין בעולם כולו. הם פשוט לא האמינו שבדור הבא עוד יהיו שומרי תורה ומצוות. כולם ברחו החוצה, כולם נסחפו אחר המחתרות, הציונות, ההשכלה, ובית המדרש התרוקן. צעירים היו מסיימים בית ספר יסודי ו"מורידים את הכובע" (לא את הכיפה, אלא את כובע הברט שעמו הלכו אז). והנה, אמר לי התלמיד לשעבר, הנה הכול התהפך. עולם של תורה נבנה, ויותר ויותר יהודים שהוריהם התנתקו - אפילו מצטרפים וחוזרים אליו.

הוא גם נתן שני דימויים מצויינים על היכולת של כולם - ילדים ומבוגרים - להתרכז בזמן הזה. הראשון הגיע מתחום המס. יש מושג ששמו "מס קוגניטיבי". מס חשיבתי, תודעתי. כמו שאדם משלם מס על משכורת, כך בכל פעם שהוא פותח את הסלולרי או מסתכל בפייד או מחפש מי מחפש אותו בוואטסאפ - הוא משלם מס מתוך יכולת הריכוז שלו. המוח נאלץ להפריש הצידה חלק מיכולתו לחשוב. אחר כך קשה יותר לחזור למשימה שבה עסקנו. המוח לא זוכר באמצע מה הוא היה, וצריך להתאפס מחדש. מס. ועוד מס. ועוד אחד.

הרב נריה היה גם סופר ומשורר. הוא השאיר אחריו טקסטים רבים, שכתובים בסגנון אישי, ייחודי ומרגש. בספרו "נר למאור" מצאתי פתאום, תוך כדי חיפוש אחרי משהו אחר לגמרי, התייחסות פיוטית שלו למצלמה. מדובר על תחילת המאה הקודמת, עידן שבו הציבור הרחב החל להצטלם, כי הדבר הפך יותר קל ופשוט מבחינה טכנית. בנעוריו, הוא נהג להצטלם בכל שנה, מתברר, וכתב על כך לעצמו ביומנו בגיל 18.

יש גם את דימוי הצלילה - אתה מנסה לצלול למטה, לעומק, לשקט ולשלווה, אבל בכל רגע מושכים אותך סנטימטר אחד למעלה. ואתה צולל עוד שני סנטימטר, אבל שוב נמשך סנטימטר אחד למעלה. ושוב. ושוב. ופתאום הפרופסור שדיבר בשידור חי ברדיו נשמע לי בדיוק כמו הרב מהמאה הקודמת. בעצם גם הוא אמר שאנחנו חייבים, לצד הצילום החיצוני, גם צילום פנימי. שעות התבוננות והתבודדות. אם אדם רוצה להתמקד במשימה מסוימת ולשמור על תודעה נקייה, אמר הפרופסור, הוא חייב להכריז לעת על "מרד מסים". או אולי "קורס צלילה". כלומר, לזיזם באופן עצמאי זמנים של התנתקות. התנתקות - לצורך התחברות.

הדברים הבאים נכתבו במלאת שנה לשחרורו מרוסיה הסובייטית, שם נרדפו שומרי תורה ומצוות, ועם השתלבותו בישיבת "מרכז הרב" בירושלים: "כדרכי בכל שנה משנת הארבע עשרה, הצטלמתי מעניין לראות את ההבדל במראה בין שנה לשנה. אני רוצה לתת ביטוי לכל המאורעות הנפשיים המתרחשים בחיי היום יום כדי למצוא ביניהם את הקשר הנפשי, ואת הגורמים להתפתחות מתמדת בי. אלא שעכשיו יש לי דבר יותר מעניין: ההבדל הנפשי בין שנה לשנה, פיתוח המחשבות ומהלך הרעיונות. לזאת לא יועיל לי צילום אחד בשנה. לכך גמרתי לבלי להצטלם בכל יום. המצלמה תהיה מחברת זאת. הפילמים - הדפים. ב'בראשית' כבר